

Pri zadrugah so opravični deleži navadno dvojni, glavni po 200 K in poslovni po 2 do 5 K. Glavni deleži se zahtevajo, da se dobi potrebni ustanovni kapital, in ustanovniki pridobe večji vpliv na poslovanje in razvoj zadruga; mali poslovni deleži pa zaradi tega, da se revnejšim slojem, zlasti tistim, ki iščejo pri zadrugi kredita, olajša pristop. Ako bi imeli lastniki glavnih in poslovnih deležev na občnih zborih enake pravice, vsak zadružnik samo po en glas, bi se glavni deleži pač težko oddali. Gotovo pa je v interesu zadrug, da se omeji število deležev in glasov v eni osebi, da ne dobi ena oseba ali neznatno število oseb neomejeno gospodarstvo v roke, kar postane lahko za druge usodepolno.

„Querela inofficiosæ donationis“ po §-u 951 o. d. z.

S plenis. sklepom z dne 3. junija 1903 št. 158 praes. je precej luči prišlo v razlago §-a 951 o. d. z. V knjigo judikatov pod št. 157 se je vpisal dalekosežni stavek: »Pri izračunanju nujnega deleža ni vpoštevati daritev med živimi«. S tem je rečeno, da pretirana daritev z zapuščino nima nič opraviti. Tožba po §-u 951 o. d. z. ima vse drugo podlago, kakor tožba »ad implendam legitimam,« za kojoj se nujni delež prejkoslej izračuna po §-ih 784 do 788 o. d. z. »In usum« tožbe po §-u 951 o. d. z. se izračuna nekak »širši« nujni delež na podlagi premoženjskega stanja ob času daritve. Koliko smejo nujni dediči zahtevati povračila iz pretirane daritve, je po teoriji in praksi že dovolj pojasnjeno. Povračilni fond je ali diferenca med polovico premoženja ob daritvi in zapuščino ali diferenca med polovico premoženja ob daritvi in daritvijo, in sicer tisti izmed teh dveh zneskov, ki je v danem slučaju nižji.

Ni pa dognano, koliko more vsak posamezni nujni dedič iz tega fonda terjati. Gotovo zopet »sorazmerno«, kakor se načelno večkrat predpisuje v našem dednem pravu, in sicer sorazmerno oškodovanju vsled pretirane daritve. Nujni dedič, ki ima več škode, naj dobi več, oni, ki ima manj škode, manj! Če je donatar

tudi nujni dedič, ga ni šteti ali privzeti v ta račun, ker vendar ni oškodovan po daritvi. Podlaga za izračunanje škode pa ni vselej oni znesek, ki ga ima dobiti nujni dedič po oporoki, temveč, če je znesek nižji kakor nujni delež (v ožjem in običajnem pomenu), računski znesek nujnega deleža, to pa zategadelj, ker si dopolnilo nujnega deleža more terjati nujni dedič od sodedičev. Doplačilo gre torej iz drugega naslova in fonda, a nikakor ne iz žepa donatarja. Ako nujni dedič od sodedičev ne izterja ali iz drugega razloga izgubi »actio ad implendam legitimam,« za to ne more odškodnine iskati pri donatarju.

Po tem, mislim, povsem zakonitem in pravičnem naziranju je torej možen slučaj, da donatar, ki je obenem prikrajšan nujni dedič, toži sodediče na dopolnitev nujnega deleža in mu ga morajo plačati, kolikor »compensando« ne morejo ugovarjati svoje terjatve ex § 951 o. d. z. Na pr. premoženje ob daritvi 20.000 K, daritev nujnemu dediču A 15.000 K, zapuščina 7000 K, oporoka: nujni dedič A nič, nujni dedič B 3000 K, extraneus C 4000 K. Nujni delež v ožjem smislu je v tem slučaju 1750 K, »širši« nujni delež »in usum« tožbe po §-u 951 o. d. z. pa 5000 K. Fonda za povračilo pretirane daritve je 3000 K, ki jih vse dobi B, ker na A iz tega naslova ideelno ne pade nič. Pač pa ima A pravico na nujni delež 1750 K, h kojemu morata sorazmerno prispevati B in C, in sicer B 750 K, C pa 1000 K. Tožbi B-ja v zmislu §-a 951 o. d. z. radi 3000 K more A »compensando« ugovarjati 750 K iz naslova dopolnitve nujnega deleža. Drug primer: Premoženje ob daritvi 20.000 K, daritev nekemu C 15.000 K, zapuščina 4000 K, nujni dedič A dobi po oporoki 500 K, B pa 3500 K. Povračilni fond je tu 5000 K, nujni delež 1000 K, »širši« nujni delež pa 5000 K. A je oškodovan na nujnem deležu po ožjem in širšem računu. Ako bi sodediča B prijel za dopolnitev nujnega deleža, bi dobil od njega 500 K, tako da bi bilo stanje A 1000 K, B pa 3000 K. Ti zneski, dasi event. le ideelni, so podlaga računu, po kojem si A in B razdelita fond 5000 K. A je oškodovan v primeri s širšim nujnim deležem za 4000 K, B pa le za 2000 K, torej: $x : y = 2000 : 4000$, $x + y = 5000$, $y = 1666\frac{1}{3}$, $x = 3333\frac{2}{3}$. A dobi povračilo po §-u 951 o. d. z. od donatarja C $3333 \cdot 66$ K, B pa dobi $1666 \cdot 33$ K.

G. Ž.

